

Technical Terms

లయ

శృతిర్మాతా లయ: పితా అనునట్లు లయ సంగీత శాస్త్రములో తండ్రి పాత్రను పోషిస్తుంది అని మన లాక్షణికులు చెప్పడం జరిగింది.

మనం పాడేటప్పుడు కానీ, వాయించేటప్పుడు గానీ, పాటలుగాని, వాయిద్యంలోగాని తాళము సమముగా నడుచుటను 'లయ' అని అనవచ్చు.

లయ ముఖ్యంగా 3 విధములుగా విభజింపబడినది.

అవి :- విళంబలయ, మధ్యలయ, ధృతలయ,

1. విళంబలయ : తాళమున ఉన్న అక్షరకాలంలో మందగతిగా నడుచుటను 'విళంబలయ' అందురు.

ఉదా : 'ఏ తావునరా' అను త్యాగరాజస్వామివారి కళ్యాణీకృతి.

2. మధ్యలయ : తాళమున ఏర్పడియున్న అక్షరకాలంలో విళంబలయకు రెట్టింపు వేగము కలిగినది.

ఉదా : " సామజవరగమనా " అను త్యాగరాజస్వామి వారి హిందోళ రాగ కృతి.

3. ధృతలయ :- తాళమున ఏర్పడి యున్న అక్షరకాలంలో మధ్యలయకు రెట్టింపు వేగము కలిగిన, త్వరిత గతిని నడుచునది ధృతలయ.

ఉదా : ' నెనరుంచినాను ' అను త్యాగరాజస్వామివారి మాళవికరాగ కృతి

ఈ మూడు లయ బేధములను కలిపి త్రికాలములని అనవచ్చు.

తాళము

మనం పాడునట్టి సంగీతరచన యొక్క కాలప్రమాణమును చేతితో కొలిచిగాని, తాళ యంత్రము కొట్టుట వలనగాని తెలుపునది తాళము అని చెప్పబడును.

తకారం శివతాండవం - లకారం శక్తి లాస్యం అని తాళమును గురించి చెప్తారు.

తాళము 2 విధములు

1. మార్గ తాళము

2. దేశీ తాళము

ఇది మరల శుద్ధము, సాలగము, సంకీర్ణము అను 3 విధముగా ఉండును.

సప్తతాళములు

"ధృవో మథ్యరూపకశ్చ ఝంపత్రిపుట ఏవచ

అటతాళేక తాళశ్చ సప్తతాళః ప్రకీర్తితః "

1. ధృవతాళము
2. మథ్యతాళము
3. రూపకతాళము
4. ఝంపెతాళము
5. త్రిపుట తాళము
6. ఏకతాళము

అను 7 సప్తతాళములు ఉన్నవి.

జాతి

తాళమునకు గల అంగములో లఘువు సంబంధమైన దానిని 'జాతి' అని నిర్వచింపవచ్చును. ఇది 5 విధములు.

1. త్రిశ్రజాతి లఘువు
2. చతురస్రజాతి లఘువు
3. ఖండజాతి లఘువు

4. మిశ్రజాతి లఘువు

5. సంక్రీరజాతి లఘువు

ఇవి వరుసగా 3, 4, 5, 7, 9 అక్షరకాలమును కలిగియుండును.

క్రియ

ఏదైనా ఒక తాళము యొక్క ఆవర్తములో కొట్టుట, విసురుట, ఎంచుట (అనగా వ్రేళ్ళను లెక్కించుట) మొదలగు పనులచే షడంగములను చూపించుట 'క్రియ' అని చెప్పబడును.

క్రియను 2 విధములుగా విభజింపవచ్చు అవి 1) మార్గ క్రియ 2) దేశ్యక్రియ

మార్గక్రియను మరల 2 విధములుగా విభజింపవచ్చును. అవి 1) సశ్శబ్దక్రియ 2) నిశ్శబ్దక్రియ

సశ్శబ్దక్రియలను 1)ధృవము, 2) శమ్యము, 3)తాళము 4) సన్నిపాతము అని విభజింపవచ్చును.

1) ధృవము :- అనగా చిటికె వేయుట

2) శమ్యము :- అనగా కుడి అరచేతియందు ఎడమ అరచేతిలో ఘాత వేయుట.

3). తాళము :- ఎడమ అరచేతియందు కుడి అరచేతిలో దెబ్బను వేయుట.

4) సన్నిపాతము:-అభిముఖంగా నిలుపబడిన 2 హస్తములతో సమముగా ఘాతవేయుట.

నిశ్శబ్దక్రియలు:- ఇవి 1. ఆవాసము, 2. నిష్కామము, 3. విక్షేపము, 4. ప్రదేశకము

అనునవి 4 విధములుగా విభజింపబడినవి.

1. ఆవాసము :- అనగా ఊర్ధ్వముఖంగా పతాకహస్తం ఎత్తి వ్రేళ్ళు ముడుచుట.
2. నిష్కర్మము :- అనగా పైన తెలిపిన 4 వ్రేళ్ళను విడవడం.
3. విక్షేపము :- అనగా పతాకహస్తం వెలుపలకు కుడి పార్శ్వమున విడిలించుట.
4. ప్రదేశకము :- పతాకహస్తమును అప్రదక్షిణముగా క్రిందివైపు ముందుకు రానిచ్చుట.

అంగము

తాళము యొక్క అక్షరకాల సంఖ్యను తెలియజేయుటకు సాధనమగు సంజ్ఞా విశేషమును 'అంగము' అని చెప్పవచ్చును.

ఇవి 6 విధములు. వీటికే తాళషడంగమనే పేర్లు.

అవి:-

1. అనుధృతం
2. ధృతం
3. లఘువు
4. గురువు
5. ప్లుతము
6. కాకపాదము

తాళము అంగములు	సంజ్ఞ	అక్షరకాలము	మాత్రలు	క్రియలు
1. అనుధృతం	U	1	1/4	కొట్టుట
2. ధృతం	0	2	1/2	కొట్టుట, విసురుట
3. లఘువు	1	4	1	వ్రేళ్ళను లెక్కించటం
4. గురువు	8	8	2	కొట్టి, ఎంచుట, విసురుట
5. ప్లుతము	18	12	3	కొట్టి, ఎంచుట, చుట్టుట, విసురుట
6. కాకపాదము	+	16	4	సర్పిణి, కృష్ణ, పతాకం, పతీత

గ్రహము

ఒక సంగీత రచనలో తాళమును ఉపయోగించి సంగీతమును ప్రారంభించు తావునకు 'గ్రహము' అనిపేరు. ' గ్రహము ' అనునది సంస్కృత పదము. దీనినే తమిళభాషలో 'ఎడప్పు' అని, తెలుగుభాషలో 'ఎత్తుగడ' అని చెప్పవచ్చును. గ్రహమును 2 విధములుగా విభజింపవచ్చును.

1. సమగ్రహము

2. విషమగ్రహము

1. సమగ్రహము :- ఏదైనా ఒక కీర్తనలోని పల్లవిగాని, తాళమునందు మొదటి దెబ్బమీద ప్రారంభించు తావునకు 'సమము' లేక 'సమగ్రహ' 'ఎడప్పు' అని చెప్పవచ్చును.

2. విషమగ్రహము:- కీర్తన లేక పాటయందు తాళమును సమముగా ఎత్తక, ముందుగాని, వెనుకగాని, ప్రారంభించుటను 'విషమ గ్రహము' అందురు.

ఈ విషమ గ్రహమును మరల 2 విధములుగా విభజింపవచ్చును.

అవి:-

1. అతీత గ్రహము

2. అనాగత గ్రహము

1. అతీత గ్రహము అనగా ఏదైనా కృతి యొక్క ఎత్తుగడ తాళింత్యమందుగాని లేక తాళము ప్రారంభింపక ముందుగాని (మొదటిఘాతమందు) ప్రారంభించు తావునకు 'అతీతము' అని పేరు.

2. అనాగత గ్రహము :- ఏదైనా కృతి లేక కీర్తనలోని పల్లవినిగాని తాళము ప్రారంభించిన తరువాత ప్రారంభించు తావునకు 'అనాగత గ్రహము' అని పేరు.